

Grupa 7 - Miłosz Lauda, Dominika *, Bartosz *

- Państwa starej Unii Europejskiej
- Zmienna objaśniana: **PKB per capita**
- Zmienne objaśniające: wskaźnik HDI, korupcja, wolność gospodarcza

Dane panelowe to szczególny rodzaj danych, który łączy cechy danych przekrojowych i szeregów czasowych. W tego typu danych obserwujemy te same jednostki (np. osoby, firmy, kraje) wielokrotnie w różnych punktach czasowych. Każda obserwacja w danych panelowych odnosi się więc zarówno do jednostki, jak i do momentu w czasie.

Dane panelowe pozwalają na analizę:

- **Różnic między krajami**
- **Zmian w czasie w jednym kraju**
- **Efektów wspólnych i indywidualnych**

Przykładowe modele statystyczne:

1. Model z efektami stałymi (Fixed Effects)

Analizuje, jak zmiany w czasie w danym kraju są związane ze zmiennymi objaśniającymi, eliminując różnice między krajami, które są stałe w czasie (np. kultura, położenie geograficzne).

2. Model z efektami losowymi (Random Effects)

Zakłada, że różnice między krajami są losowe i niezależne od zmiennych objaśniających.

Struktura danych:

	Kraj	Rok	HDI	Korupcja	Wolność_gospodarcza	PKB_pc
0	Austria	1996	0.852	75.9	74.0	29809.08
1	Austria	1997	0.856	76.1	75.5	26705.48
2	Austria	1998	0.861	75.0	75.6	27361.88
3	Austria	1999	0.865	76.0	76.4	27183.48
4	Austria	2000	0.870	77.0	77.1	24625.60
..

373	Włochy	2018	0.894	52.0	62.5	34622.17
374	Włochy	2019	0.899	53.0	62.2	33673.75
375	Włochy	2020	0.892	53.0	63.8	31922.92
376	Włochy	2021	0.899	56.0	64.9	36441.06
377	Włochy	2022	0.906	56.0	65.4	35068.84

[378 wierszy x 6 kolumn]

Opis zmiennych:

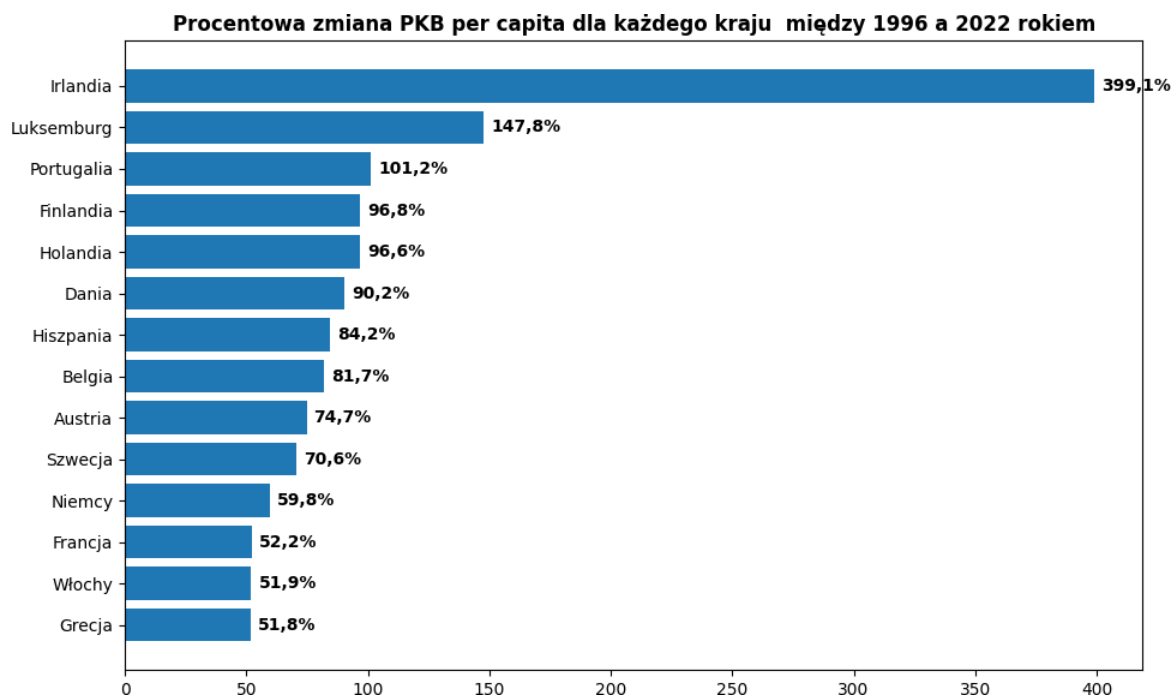
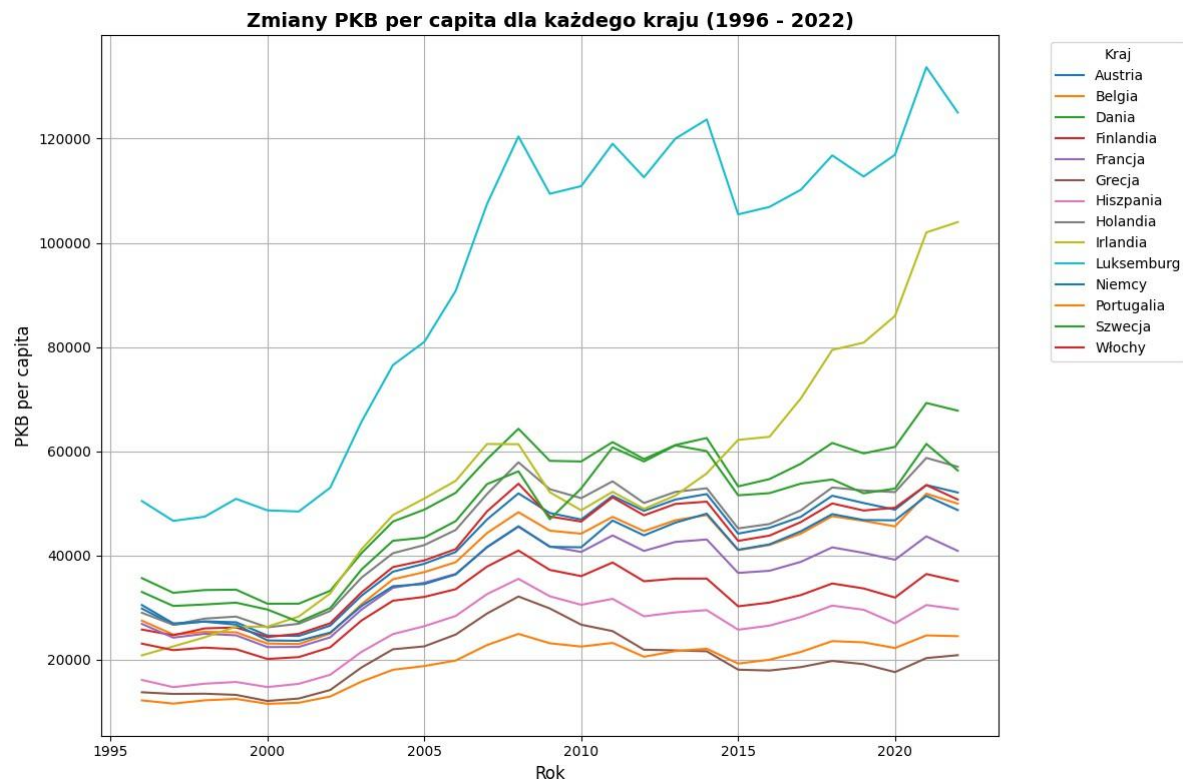
Wskaźnik rozwoju społecznego HDI ocenia poziom rozwoju krajów na podstawie trzech wymiarów: długości życia (średnia długość życia przy urodzeniu), edukacji (średnia liczba lat nauki dorosłych oraz przewidywana liczba lat nauki dzieci) oraz dochodów (PKB per capita w parytecie siły nabywczej). HDI przyjmuje wartość od 0 do 1, gdzie wyższe wartości wskazują na wyższy poziom rozwoju społecznego.

Indeks Percepcji Korupcji to wskaźnik opracowywany corocznie przez organizację Transparency International. Mierzy on postrzeganą skalę korupcji w sektorze publicznym w różnych krajach na całym świecie. Oparty jest na badaniach opinii ekspertów, analityków oraz przedsiębiorców, którzy oceniają poziom korupcji w administracji publicznej, polityce i instytucjach rządowych danego kraju. Wartość indeksu wynosi od 0 do 100, gdzie 0 oznacza bardzo wysoką percepcję korupcji, a 100 oznacza brak korupcji.

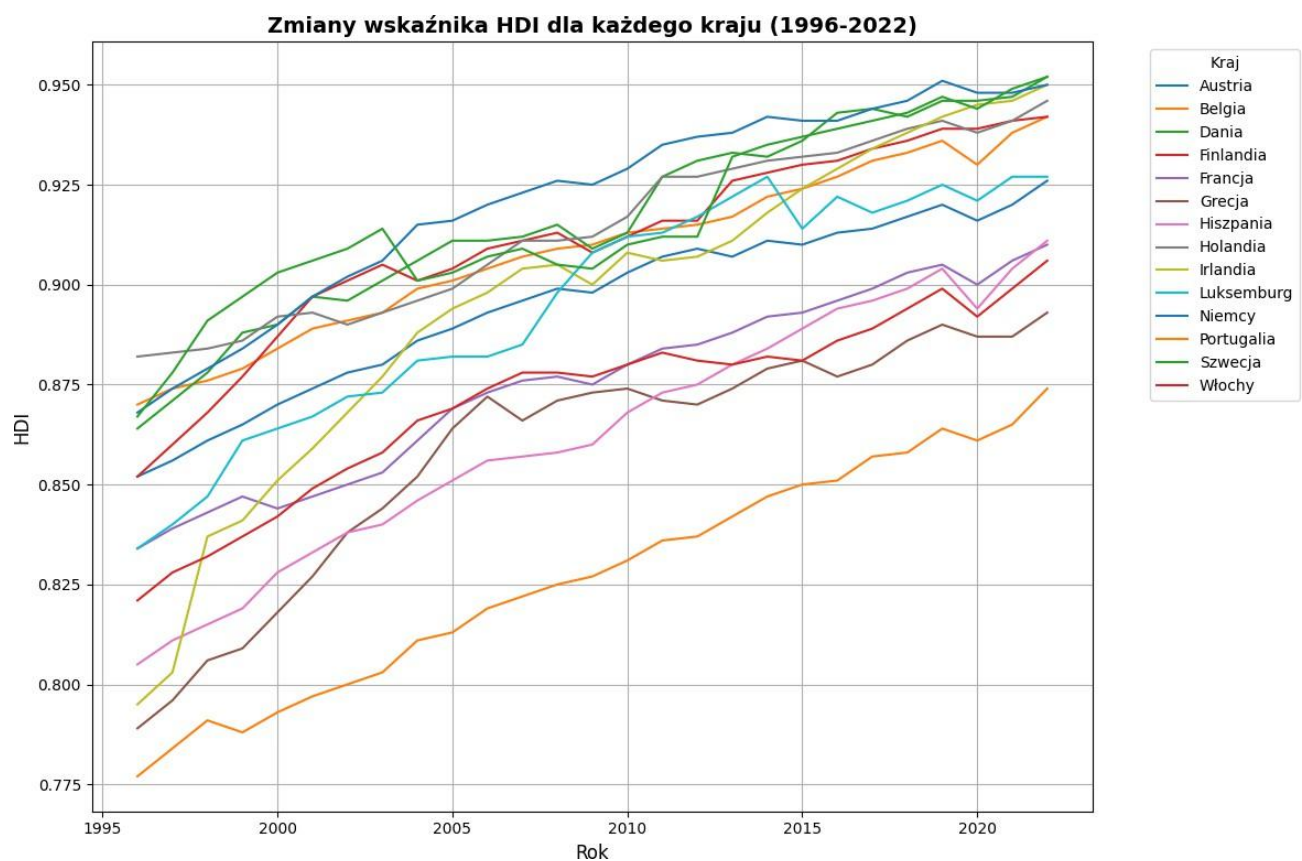
Wskaźnik wolności gospodarczej jest miarą oceniającą stopień swobody, w jakim jednostki mogą działać w gospodarce danego kraju, w tym swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, inwestycji, handlu międzynarodowego, a także stopień, w jakim rząd ingeruje w rynek i reguluje działalność gospodarczą. Jest to zmienna, która mierzy jakość i efektywność instytucji gospodarczych, takich jak systemy prawne, polityki publiczne, struktury rynkowe oraz regulacje państwowe. Skala wskaźnika mieści się w przedziale od 0 do 100, gdzie 0 oznacza całkowity brak wolności gospodarczej (pełna kontrola rządu i restrykcyjne regulacje), a 100 wskazuje na pełną wolność gospodarczą (brak ingerencji państwowych, minimalne regulacje, otwarty rynek).

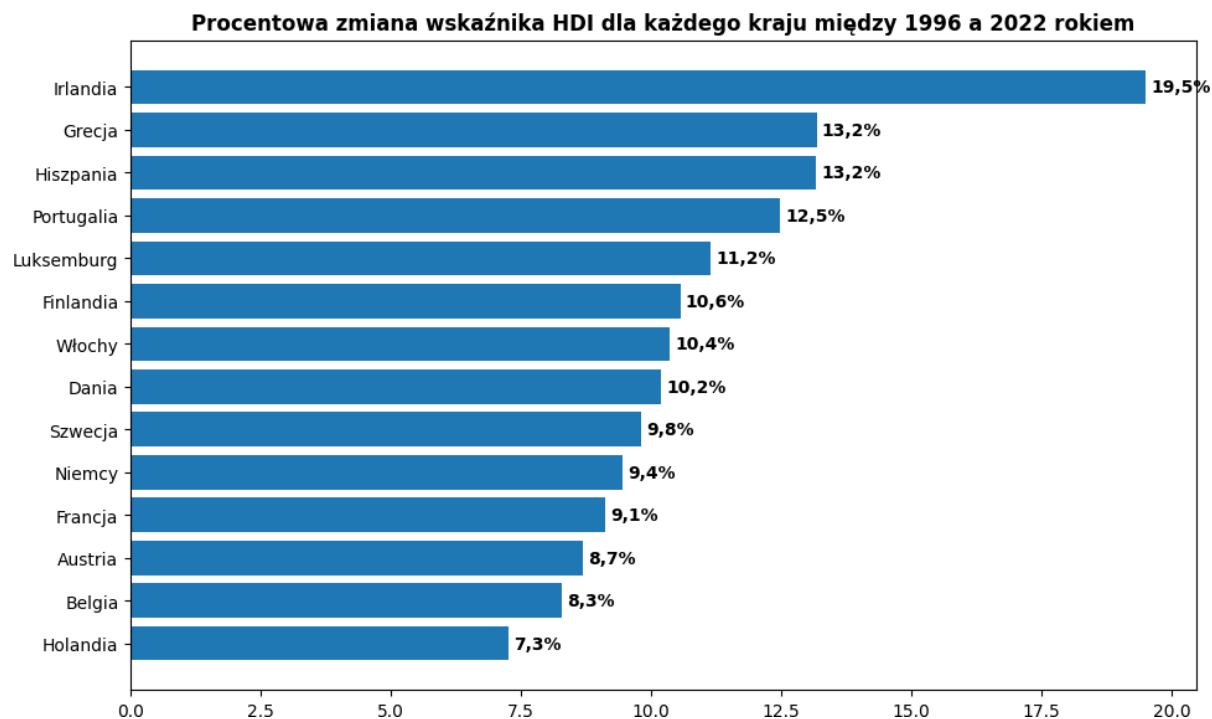
PKB per capita (Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca) to wskaźnik ekonomiczny, który mierzy wartość wszystkich dóbr i usług wytworzonych w danym kraju w określonym czasie, podzieloną przez liczbę mieszkańców tego kraju. Jest to miara standardu życia, która pozwala porównać poziom dobrobytu między różnymi krajami lub regionami. Wyższe PKB per capita zazwyczaj wskazuje na wyższy poziom życia i lepsze warunki ekonomiczne, chociaż nie uwzględnia on nierówności dochodowych.

Wykresy zmian wskaźników makroekonomicznych w krajach starej Unii Europejskiej (1996-2022)

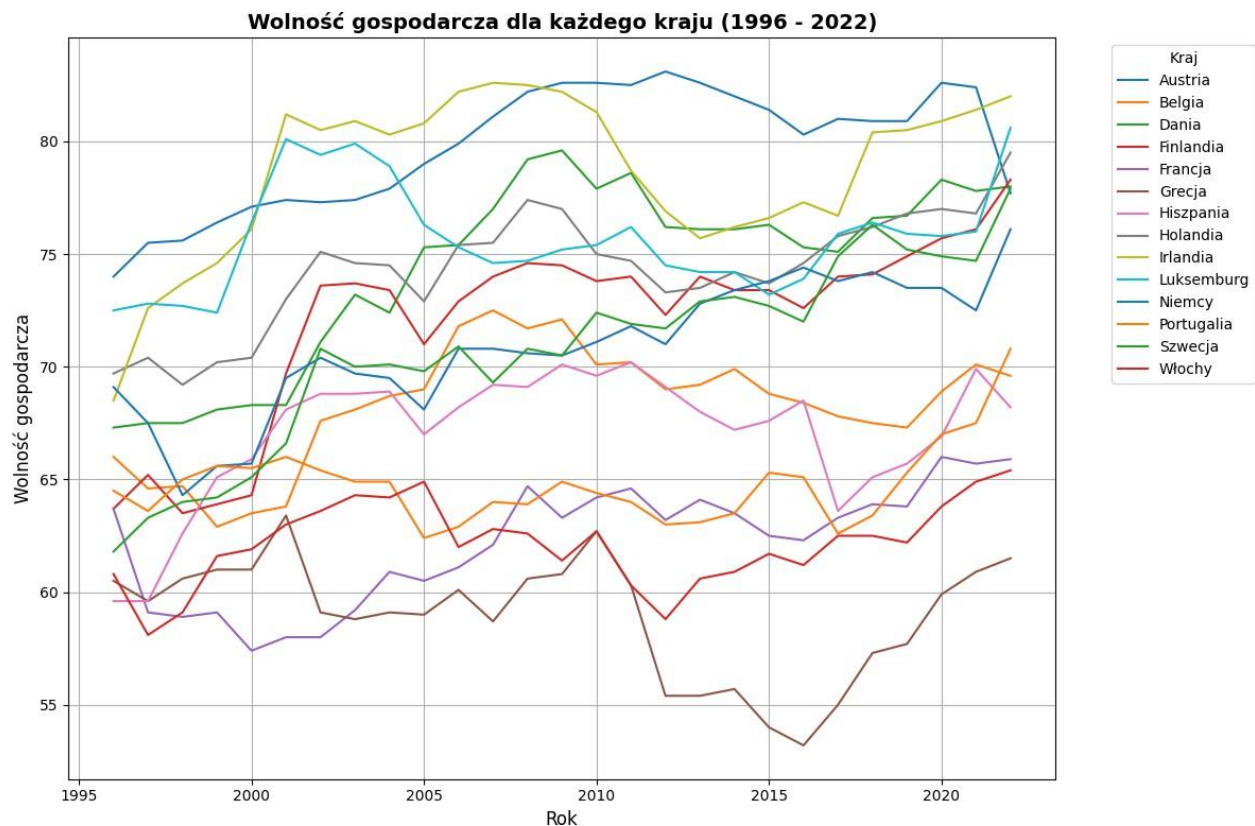

Wykresy przedstawiają zmiany wskaźnika PKB per capita w krajach starej Unii Europejskiej. Na pierwszym wykresie widać, że Irlandia wyróżnia się na tle innych krajów, wykazując znaczący wzrost PKB per capita, szczególnie od 2000 roku, osiągając drugie miejsce wśród liderów wzrostu PKB per capita. Luksemburg również pokazuje bardzo silny wzrost, zwłaszcza w ostatnich latach. Drugi wykres, przedstawiający procentowe zmiany PKB per capita, potwierdza te obserwacje, wskazując na Irlandię jako lidera z niezwykle wysokim wzrostem o 399,1%. Jest to skutkiem polityki fiskalnej Irlandii, która uważana jest za raj podatkowy, wskutek czego dużo międzynarodowych korporacji właśnie tam założyła swoje siedziby. Natomiast mimo okazałego wyniku ciężko mówić tu o wzroście poziomu życia Irlandczyków, gdyż mówi się, że PKB Irlandii jest sztucznie napompowane z wcześniej wymienionego powodu. Luksemburg z wynikiem 147,8% również wykazuje się dużą dynamiką, a inne kraje, takie jak Portugalia, Finlandia, Holandia i Dania notują solidne wzrosty na poziomie powyżej 90%.

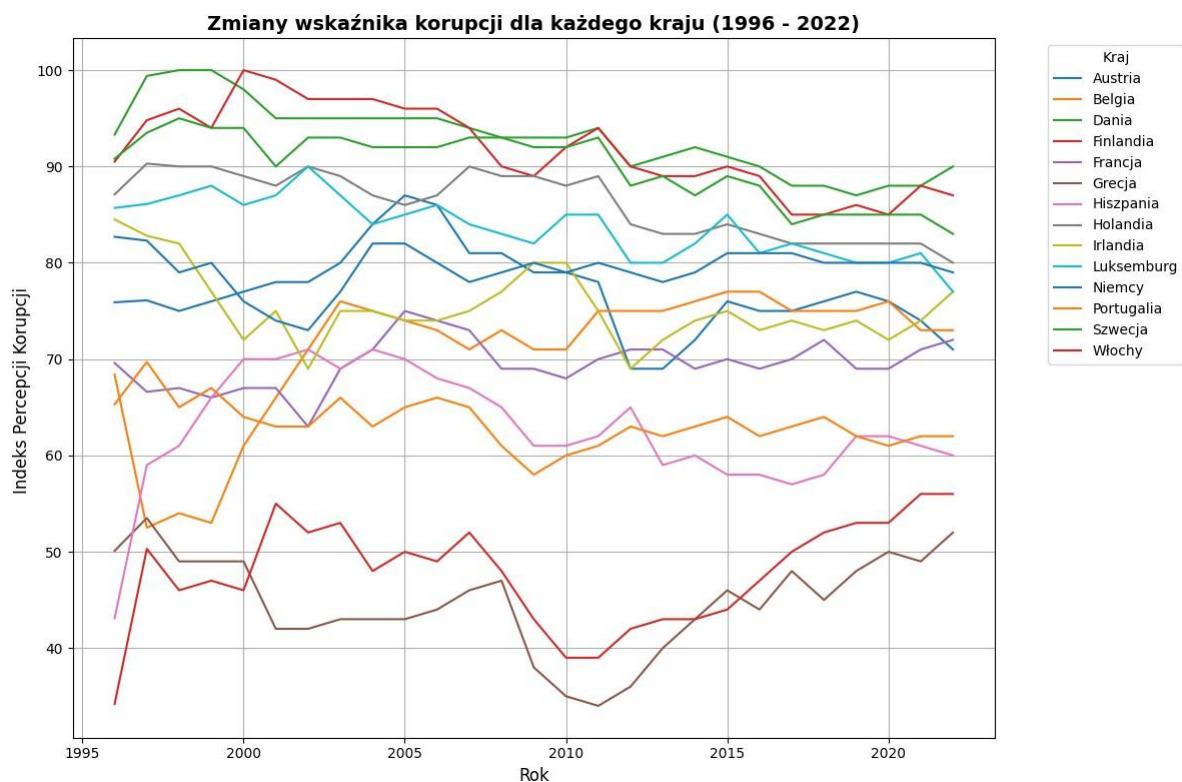

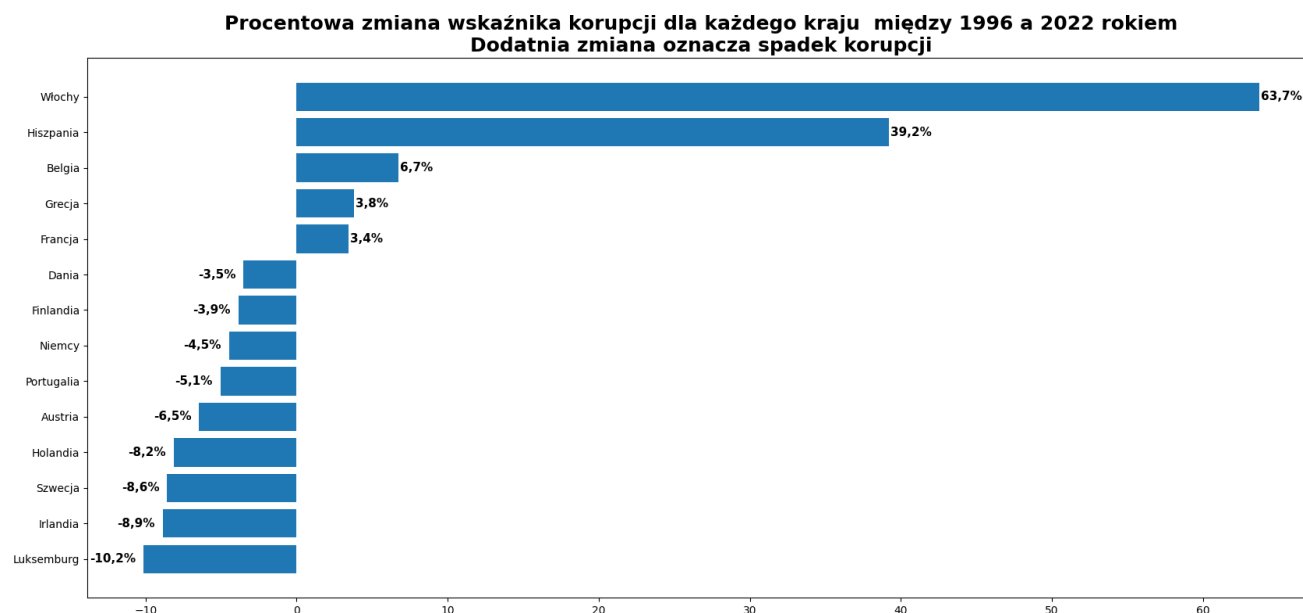

Wykresy przedstawiają zmiany wskaźnika HDI (Human Development Index) w krajach starej Unii Europejskiej. Na podstawie analizy widocznych trendów, można zauważyć, że Irlandia, która znajduje się na czołowej pozycji, odnotowała najwyższy wzrost HDI w tym okresie, osiągając wynik 19,5%. Kolejne kraje, takie jak Grecja, Hiszpania i Portugalia, również wykazały się znaczącym wzrostem, z wartościami w przedziale 12-13%. Wzrost ten może być związany z poprawą jakości życia, opieką zdrowotną, edukacją oraz innymi aspektami rozwoju społecznego, co przekłada się na lepsze warunki dla obywateli. Z drugiej strony, kraje takie jak Holandia, Belgia, Austria, Francja czy Niemcy wykazały mniejsze, ale wciąż stabilne zmiany, osiągając procentowe wzrosty na poziomie 7-10%. Tego typu informacje będą cenne w kontekście dalszych ekonometrycznych analiz, w których wskaźnik HDI będzie analizowany jako zmienna objaśniająca w stosunku do PKB per capita.

Pierwszy wykres ilustruje zmiany wskaźnika wolności gospodarczej w czasie. Widać, że Irlandia wyróżnia się na tle innych krajów, osiągając najwyższy poziom wolności gospodarczej w 2022 roku. Finlandia, Dania, Hiszpania i Holandia również odnotowują znaczny wzrost tego wskaźnika, co wskazuje na poprawę klimatu gospodarczego w tych krajach. Wśród krajów o mniejszym wzroście znajdują się Włochy, Belgia, Austria, Francja i Grecja, które mają relatywnie stabilne poziomy wolności gospodarczej przez cały okres. Drugi wykres potwierdza te obserwacje. Szwecja osiągnęła najwyższą procentową zmianę na poziomie 26,1%, co świadczy o znaczącym postępie w poprawie wolności gospodarczej. Finlandia (22,9%) oraz Irlandia (19,7%) również wykazały się dużym wzrostem tego wskaźnika.

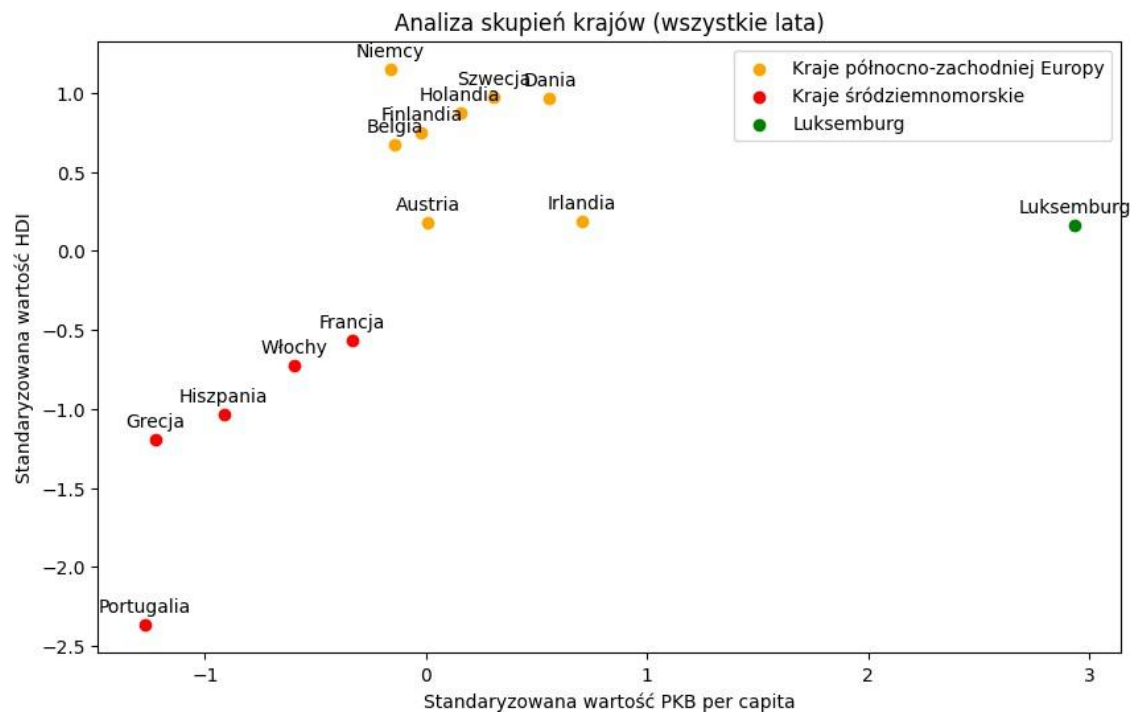

Wysokie wartości indeksu wskazują na mniejszą percepcję korupcji (im wyższy wynik, tym mniej postrzeganej korupcji), a niskie na wyższy poziom korupcji. Z wykresu wynika, że kraje takie jak Szwecja, Dania, Finlandia czy Holandia wykazują stosunkowo stabilnie wysoki poziom wskaźnika, co oznacza niski poziom postrzeganej korupcji przez cały okres analizy. Z kolei kraje takie jak Włochy, Hiszpania czy Grecja miały niższe wartości wskaźnika, co może sugerować wyższy poziom postrzeganej korupcji. Na drugim wykresie przedstawiona jest procentowa zmiana wskaźnika korupcji, gdzie dodatnia zmiana oznacza spadek postrzeganego poziomu korupcji, a ujemna zmiana – wzrost tego poziomu. Włochy odnotowały największy wzrost o 63,7%, co wskazuje na znaczną poprawę w walce z korupcją i postrzeganiu tego zjawiska. Hiszpania również zanotowała wzrost o 39,2%, co również świadczy o poprawie. Z kolei kraje takie jak Luksemburg (-10,2%), Irlandia (-8,9%) czy Szwecja (-8,6%) doświadczyły spadku w indeksie, co oznacza wzrost postrzeganego poziomu korupcji w tych krajach.

Analiza skupień

Analiza skupień (klasteryzacja) krajów polega na grupowaniu państw o podobnych cechach w celu wykrycia naturalnych zależności i wzorców między nimi.

Na wykresie przedstawiono analizę skupień krajów na podstawie zmiennych takich jak PKB per capita, HDI, korupcja i wolność gospodarcza. Zastosowanie algorytmu KMeans z 3 grupami (klastrami) pozwoliło na podział krajów na trzy grupy, które są reprezentowane przez różne kolory: pomarańczowy (kraje północno-zachodniej Europy), czerwony (kraje śródziemnomorskie) i zielony (Luksemburg). Widać, że kraje takie jak Niemcy, Szwecja, Dania, Belgia i Irlandia znajdują się w jednym skupieniu, a kraje jak Portugalia, Hiszpania i Grecja w innym, co może świadczyć o różnicach w poziomie rozwoju gospodarczego i społecznego tych grup krajów. Luksemburg, który jest bardzo odrębny pod względem wskaźników, znajduje się w oddzielnym klastrze.

Portugalia, Grecja, Hiszpania oraz Włochy. Charakteryzowały się one również wyższym poziomem korupcji oraz niższą wolnością gospodarczą. Klaster pomarańczowy był zdominowany przez kraje o wskaźniku HDI na poziomie ok. 85% (Szwecja, Dania, Belgia, Finlandia, Francja). Wyróżniały się również niższą korupcją i średnią wartością wskaźnika wolności gospodarczej. W klastrze zielonym znalazły się kraje o wysokich wartościach PKB per capita i HDI, takie jak Austria, Niemcy, Holandia, Irlandia oraz Luksemburg. Kraje charakteryzowały się również wysokim wskaźnikiem wolności gospodarczej i niskim poziomem korupcji.

Kraj	Rok	HDI	Korupcja	Wolność_gospodarcza	PKB_pc
Austria	1996	0,852	75,9	74	29809,08
Belgia	1996	0,87	68,4	66	27489,56
Dania	1996	0,864	93,3	67,3	35650,71
Finlandia	1996	0,852	90,5	63,7	25783,45
Francja	1996	0,834	69,6	63,7	26870,29
Grecja	1996	0,789	50,1	60,5	13749,12
Hiszpania	1996	0,805	43,1	59,6	16109,08
Holandia	1996	0,882	87,1	69,7	29006,81
Irlandia	1996	0,795	84,5	68,5	20835,9
Luksemburg	1996	0,834	85,7	72,5	50444,36
Niemcy	1996	0,868	82,7	69,1	30485,87
Portugalia	1996	0,777	65,3	64,5	12185,09
Szwecja	1996	0,867	90,8	61,8	32998,97
Włochy	1996	0,821	34,2	60,8	23081,6

W 2022 roku, widać znaczną zmianę w grupowaniu krajów. Klaster czerwony nadal obejmował kraje o stosunkowo niskim PKB per capita i HDI, takie jak Portugalia, Grecja, Hiszpania, jednak ich sytuacja w porównaniu z krajami bardziej rozwiniętymi uległa pogorszeniu. Klaster pomarańczowy zyskał na znaczeniu, ponieważ kraje, które do niego należą takie Dania, Szwecja, Holandia, Niemcy, Belgia, Finlandia i Austria poprawiły swoje wyniki gospodarcze i społeczne, zwiększyły wolność gospodarczą i zmniejszyły korupcję. Klaster zielony zmniejszył się, obejmując tylko Irlandię i Luksemburg, które odnotowały znaczną poprawę pod względem większości badanych wskaźników.

Kraj	Rok	HDI	Korupcja	Wolność_gospodarcza	PKB_pc
Austria	2022	0,926	71	77,7	52084,68
Belgia	2022	0,942	73	69,6	49942,09
Dania	2022	0,952	90	78	67790,05
Finlandia	2022	0,942	87	78,3	50734,71
Francja	2022	0,91	72	65,9	40886,25
Grecja	2022	0,893	52	61,5	20867,27
Hiszpania	2022	0,911	60	68,2	29674,54
Holandia	2022	0,946	80	79,5	57025,01
Irlandia	2022	0,95	77	82	103983,3
Luksemburg	2022	0,927	77	80,6	125006
Niemcy	2022	0,95	79	76,1	48717,99
Portugalia	2022	0,874	62	70,8	24515,27
Szwecja	2022	0,952	83	77,9	56299,51
Włochy	2022	0,906	56	65,4	35068,84

Podsumowując, w ciągu 26 lat widoczna jest poprawa w poziomie PKB per capita i HDI w krajach północnej i zachodniej Europy, natomiast kraje południowej Europy, mimo pewnych postępów, pozostały w tyle.

Model efektów stałych (Fixed Effects, FE)

Model efektów stałych jest techniką analizy danych panelowych, która zakłada, że efekty indywidualne są stałe w czasie i mogą być oszacowane. W tym modelu różnice pomiędzy jednostkami badawczymi są reprezentowane przez różne wartości stałych, co oznacza, że modeluje się te różnice jako parametry, które są specyficzne dla każdej jednostki, ale nie zmieniają się w czasie. Model efektów stałych można zapisać w postaci równania:

$$Y_{it} = \alpha_i + \beta x_{it} + \varepsilon_{it}$$

gdzie:

Y_{it} to zmienna zależna dla jednostki i w czasie t ,

α_i to efekt stały dla jednostki i ,

x_{it} to wektor zmiennych niezależnych,

β to wektor współczynników,

ε_{it} to składnik losowy.

PanelOLS Estimation Summary

```

=====
Dep. Variable:          PKB_pc      R-squared:          0.5997

Estimator:              PanelOLS    R-squared (Between): -37.021
No. Observations:      378          R-squared (Within):  0.5997
Date:                   Sat   Jan 25 2025  R-squared (Overall): -34.158
Time:                   19:22:42  Log-likelihood       -3942.1
Cov. Estimator:        Unadjusted

                               F-statistic:          180.28
Entities:               14          P-value          0.0000
Avg Obs:                27.000      Distribution:      F(3,361)
Min Obs:                27.000
Max Obs:                27.000      F-statistic (robust): 180.28
                               P-value          0.0000
Time periods:           27          Distribution:      F(3,361)
Avg Obs:                14.000
Min Obs:                14.000
Max Obs:                14.000

```

Parameter Estimates

```

=====
                Parameter      Std.      T-stat      P-value      Lower CI      Upper
                Err.
HDI             3.266e+05    2.009e    16.257      0.0000      2.871e+05    3.661e+
                +04
Korupcja        -198.69    104.57    -1.9000      0.0582      -404.34      6.96
Wolność_gosp     612.36    175.29     3.4935      0.0005      267.65      957
=====

```

F-test for Poolability 74.569

P-value: 0.0000

Distribution: F(13,361)

Included effects: Entity

Interpretacja wyników

Podstawowe informacje:

- **Zmienne objaśniające:** HDI, Korupcja, Wolność gospodarcza
- **Zmienne objaśniane:** PKB per capita (PKB_pc)
- **Liczba obserwacji:** 378 (w sumie dla 14 jednostek – krajów, z danymi przez 27 okresów – lat).

Szczegóły dla każdej zmiennej:

HDI (Human Development Index):

- **Współczynnik:** 3.266e+05 (326600)
- **Błąd standardowy:** 2.009e+04 (20090)
- **T-statystyka:** 16.257
- **P-value:** 0.0000 (istotne statystycznie na poziomie 0.05)
- **Przedział ufności:** [287100, 366100] (możemy być pewni, że rzeczywisty współczynnik leży w tym przedziale)

HDI ma bardzo istotny wpływ na PKB per capita. Zwiększenie HDI o jednostkę prowadzi do wzrostu PKB per capita o około 326 600.

Korupcja (Corruption):

- **Współczynnik:** -198.69
- **Błąd standardowy:** 104.57
- **T-statystyka:** -1.9000
- **P-value:** 0.0582 (granica istotności, prawie na poziomie 0.05)
- **Przedział ufności:** [-404.34, 6.96]

Wzrost wskaźnika korupcji o jednostkę (spadku korupcji) prowadzi do spadku PKB per capita o 198.69 jednostek. p-value na poziomie 0.0582 wskazuje, że wynik jest marginalnie istotny statystycznie, ale nie spełnia standardowego poziomu istotności 0.05. Przedział ufności (-404.34 do 6.96) sugeruje, że rzeczywisty wpływ może być bliski zeru, co podważa pewność tego wyniku.

Wolność gospodarcza (Economic Freedom):

- **Współczynnik:** 612.36
- **Błąd standardowy:** 175.29
- **T-statystyka:** 3.4935
- **P-value:** 0.0005 (istotne statystycznie)
- **Przedział ufności:** [267.65, 957.07]

Wolność gospodarcza ma dodatni i istotny wpływ na PKB per capita. Zwiększenie wolności gospodarczej o jednostkę prowadzi do wzrostu PKB per capita o około 612.36.

Test F dla Poolability:

- **F-test for Poolability:** 74.569
- **P-value:** 0.0000 (istotne statystycznie)

Test ten sprawdza, czy lepiej jest stosować model z efektami stałymi (FE) czy model pooled OLS. Wysoki wynik testu (i bardzo niski p-value) sugeruje, że model z efektami stałymi jest bardziej odpowiedni, ponieważ zmienne jednostkowe (np. krajowe różnice) mają istotny wpływ na wynik.

R-squared:

- **R-squared:** 0.5997 - wskaźnik ten pokazuje, jaka część zmienności zmiennej zależnej (PKB_pc) jest wyjaśniona przez model. Model wyjaśnia około 60% zmienności.
- **R-squared (Between):** -37.021 - pokazuje, jak dobrze zmienne niezależne wyjaśniają zmienność pomiędzy jednostkami; wartość ujemna może wskazywać na słabe dopasowanie w tej części modelu.
- **R-squared (Within):** 0.5997 - wartość R-kwadratu dla zmienności wewnątrz jednostek, która w tym przypadku jest taka sama jak ogólny R-kwadrat, czyli 60%.
- **R-squared (Overall):** -34.158 - ogólny wskaźnik R-kwadratu, który wskazuje na słabe dopasowanie modelu do wszystkich danych.

F-statistic:

- **F-statistic:** 180.28 (Wartość statystyki F wskazuje, że model jest istotny statystycznie, ponieważ jest znacznie wyższa niż wartość krytyczna.)
- **p-value:** 0.0000 (p-wartość wskazuje na to, że model jest istotny statystycznie)

Podsumowanie:

- Model pokazuje istotny wpływ HDI i Wolności gospodarczej na PKB per capita. Korupcja ma wpływ, ale jest to wynik graniczny.
- Model efektów stałych jest odpowiedni, ponieważ test poolability wskazuje na istotne różnice między jednostkami.

Model efektów losowych (Random Effects, RE)

Model efektów losowych jest techniką analizy danych panelowych, która traktuje efekty indywidualne jako część składnika losowego. W przeciwieństwie do modelu efektów stałych, w którym efekty są traktowane jako stałe dla jednostek, model efektów losowych zakłada, że efekty te są losowe i pochodzą z większej populacji. Taki model jest użyteczny, gdy różne poziomy zmiennej objaśniającej są traktowane jako próbki z populacji, co pozwala na uwzględnienie zmienności między jednostkami oraz w obrębie jednostek. Model efektów losowych można zapisać w postaci równania:

$$Y_{it} = \alpha + \beta x_{it} + u_i + \varepsilon_{it}$$

gdzie:

Y_{it} to zmienna zależna dla jednostki i w czasie t ,

α to stała (wyraz wolny),

x_{it} to wektor zmiennych niezależnych,

β to wektor współczynników,

u_i to efekt losowy dla jednostki i , który jest traktowany jako zmienna losowa z rozkładu normalnego,

ε_{it} to składnik losowy, który również jest zmienną losową.

RandomEffects Estimation Summary					
=====					
Dep. Variable:	PKB_pc	R-squared:			0.3998
Estimator:	RandomEffects	R-squared (Between):			0.6080
No. Observations:	378	R-squared (Within):			0.3702
Date:	Sat, Jan 25 2025	R-squared (Overall):			0.5899
Time:	19:22:42	Log-likelihood			-4043.7
Cov. Estimator:	Unadjusted				
		F-statistic:			83.256
Entities:	14	P-value			0.0000
Avg Obs:	27.000	Distribution:			F(3,375)
Min Obs:	27.000				
Max Obs:	27.000	F-statistic (robust):			83.256
		P-value			0.0000
Time periods:	27	Distribution:			F(3,375)
Avg Obs:	14.000				
Min Obs:	14.000				
Max Obs:	14.000				

Parameter Estimates						
=====						
	Parameter	Std. Err.	T-stat	P-value	Lower CI	Upper
HDI	1.065e+05	1.811e+04	5.8822	0.0000	7.091e+04	1.421e+05
Korupcja	-997.61	104.93	-9.5071	0.0000	-1203.9	-791.
Wolność_gosp.	488.90	219.92	2.2231	0.0268	56.472	921.

Interpretacja wyników

Podstawowe informacje:

- **Zmienne objaśniające:** HDI, Korupcja, Wolność gospodarcza
- **Zmienne objaśniane:** PKB per capita (PKB_pc)
- **Liczba obserwacji:** 378 (w sumie dla 14 jednostek – krajów, z danymi przez 27 okresów – lat).

Szczegóły dla każdej zmiennej:

HDI (Human Development Index):

- **Współczynnik:** 1.065e+05 (106 500)
- **Błąd standardowy:** 1.811e+04 (18110)
- **T-statystyka:** 5.8822
- **P-value:** 0.0000 (istotne statystycznie na poziomie 0.05)
- **Przedział ufności:** [70910, 142100]

HDI ma bardzo istotny wpływ na PKB per capita. Zwiększenie HDI o jednostkę prowadzi do wzrostu PKB per capita o około 106 500.

Korupcja (Corruption):

- **Współczynnik:** -997.61
- **Błąd standardowy:** 104.93
- **T-statystyka:** -9.5071
- **P-value:** 0.0000
- **Przedział ufności:** [-1203.9, -791.28]

Wzrost wskaźnika korupcji o jedną jednostkę (spadek korupcji) obniża PKB_pc o około 997.61 jednostek.

Wolność gospodarcza (Economic Freedom):

- **Współczynnik:** 488.90
- **Błąd standardowy:** 219.92
- **T-statystyka:** 2.2231
- **P-value:** 0.0268
- **Przedział ufności:** [56.472, 921.33]

Wolność gospodarcza pozytywnie wpływa na PKB_pc, choć jej wpływ jest mniejszy w porównaniu z HDI. Zwiększenie wolności gospodarczej o jednostkę prowadzi do wzrostu PKB per capita o około 488.90.

R-squared:

- **R-squared:** 0.3998 - model wyjaśnia około 40% zmienności zmiennej zależnej.
- **R-squared (Within):** 0.3702 - 37,02% zmienności wewnątrz jednostek (np. krajów lub regionów) jest wyjaśnione przez zmienne niezależne.
- **R-squared (Between):** 0.6080 - model lepiej wyjaśnia różnice między jednostkami, ponieważ 60,80% wariancji między jednostkami jest wyjaśnione przez zmienne.
- **R-squared (Overall):** 0.5899 - model wyjaśnia około 58,99% wariancji w PKB_pc. Jest to dość dobre dopasowanie modelu.

F-statystyka (83.256, $p = 0.0000$) - cały model jest istotny statystycznie, co oznacza, że przynajmniej jedna zmienna niezależna ma istotny wpływ na PKB_pc.

Podsumowanie:

- Model wskazuje, że wysoki poziom rozwoju społecznego (HDI) oraz wolność gospodarcza mają pozytywny wpływ na PKB_pc.
- Wyższy poziom korupcji (mniejsza korupcja) istotnie i negatywnie wpływa na PKB_pc. Model dobrze dopasowuje się do danych (ogólny R-squared wynosi 58,99%), a wszystkie zmienne są istotne statystycznie.

Porównanie modeli

Model Comparison		
	FE	RE
Dep. Variable	PKB_pc	PKB_pc
Estimator	PanelOLS	RandomEffects
No. Observations	378	378
Cov. Est.	Unadjusted	Unadjusted
R-squared	0.5997	0.3998
R-Squared (Within)	0.5997	0.3702
R-Squared (Between)	-37.021	0.6080
R-Squared (Overall)	-34.158	0.5899
F-statistic	180.28	83.256
P-value (F-stat)	0.0000	0.0000
HDI	3.266e+05 (16.257)	1.065e+05 (5.8822)
Korupcja	-198.69 (-1.9000)	-997.61 (-9.5071)
Wolność_gospodarcza	612.36 (3.4935)	488.90 (2.2231)
Effects	Entity	

Test Hausmana

Test Hausmana jest narzędziem statystycznym stosowanym do weryfikacji hipotezy o egzogeniczności zmiennych w modelach ekonometrycznych. Jego głównym celem jest porównanie dwóch estymatorów parametrów: jednego, który jest efektywny, ale może być obciążony (np. estymator OLS), oraz drugiego, który jest zgodny, ale mniej efektywny (np. estymator z wykorzystaniem zmiennych instrumentalnych).

Hipotezy testu Hausmana:

- Hipoteza zerowa (H0): Estymatory są zgodne i nie ma błędów specyfikacji

- Hipoteza alternatywna (H1): Estymatory są niezgodne, co wskazuje na błędy specyfikacji

Statystyka testu Hausmana jest definiowana jako:

$$H = (\beta_{2MKN} - \beta_{MKN})'(V_{2MKN} - V_{MKN})^{-1}(\beta_{2MKN} - \beta_{2MKN})$$

gdzie:

- Jeżeli w modelu nie ma endogeniczności to zastosowanie estymatora 2MKN nie powinno specjalnie zmienić oszacowań parametrów
- Jeśli H0 spełnione – estymator 2MKN jest nieefektywny, ale nie powinien powodować niezgodności
- H ma rozkład chi-kwadrat z odpowiednią liczbą stopni swobody

Interpretacja wyników

- **Statystyka testu Hausmana:** 215.99
 - Wysoka wartość statystyki oznacza dużą różnicę między współczynnikami oszacowanymi w modelach FE i RE. To sugeruje, że założenie modelu RE o braku korelacji między zmiennymi objaśniającymi a składnikiem losowym nie jest spełnione.
- **P-value:** 1.47e-46
 - Bardzo niska p-wartość (praktycznie 0) wskazuje na istotność różnicy między modelami. Przy standardowym poziomie istotności (np. 0.05) wybierasz model efektów stałych.
- Co oznacza wybór FE?
 - Model efektów stałych lepiej kontroluje różnice charakterystyczne dla krajów, które są stałe w czasie, eliminując potencjalne uprzedzenia wynikające z tych różnic.

Model efektów mieszanych (Mixed Effects, ME)

Model efektów mieszanych jest rozszerzeniem tradycyjnych modeli regresyjnych, które uwzględniają zarówno efekty stałe, jak i losowe. Modele te są szczególnie przydatne w analizie danych o strukturze hierarchicznej lub grupowej, gdzie obserwacje są powiązane w ramach grup (np. pomiary powtarzane na tych samych jednostkach).

Ogólną postać liniowego modelu efektów mieszanych można przedstawić jako:

$$Y_{ij} = \beta_0 + b_{0i} + \beta_1 x_{ij} + \varepsilon_{ij}$$

gdzie:

- Y_{ij} – zmienna zależna (objaśniana),
- x_{ij} – zmienna niezależna (objaśniająca),
- β_0 – stały parametr modelu (efekt stały),
- b_{0i} – losowy parametr modelu (efekt losowy dla i -tej grupy),
- ε_{ij} – błąd pomiaru (reszty modelu).

Mixed Linear Model Regression Results						
=====						
=====						
Model:	MixedLM	Dependent Variable:		PKB_pc		
No. Observations:	378	Method:		REML		
No. Groups:	14	Scale:				
70315717.3710						
Min. group size:	27	Log-Likelihood:		-		
3998.7072						
Max. group size:	27	Converged:		Yes		
Mean group size:	27.0					

	Coef.	Std.Err.	z	P> z	[0.025	0.975]

HDI	312475.061	20519.580	15.228	0.000	272257.424	352692.699
Korupcja	-261.362	106.198	-2.461	0.014	-469.506	-53.218
Wolność_gospodarcza	597.054	175.564	3.401	0.001	252.956	941.153
Group Var	67439418587.766	3318149.795				
=====						

Interpretacja wyników

Podstawowe informacje:

- **Zmienne objaśniane:**
- **PKB_pc** - PKB per capita – wartość produktu krajowego brutto na mieszkańca.
- **Zmienne objaśniające:**
 - **HDI** (Human Development Index) – indeks rozwoju społecznego.
 - **Korupcja** – wskaźnik korupcji (wyższa wartość oznacza mniej korupcji).
 - **Wolność_gospodarcza** – indeks wolności gospodarczej.

Szczegóły dla każdej zmiennej:

HDI (Human Development Index):

- **Współczynnik:** 312475.061 – wzrost indeksu HDI o jednostkę wiąże się z wzrostem PKB per capita o około 312 475 jednostek.
- **Błąd standardowy:** 20519.58
- **Z-statystyka:** 15.228 – bardzo wysoka wartość.
- **P-value:** 0.000 – wynik jest istotny statystycznie na poziomie 0.05.
- **Przedział ufności:** [272257.424, 352692.699] – rzeczywisty wpływ mieści się w tym zakresie z 95% pewnością.

HDI ma bardzo silny, dodatni i istotny wpływ na PKB per capita.

Korupcja:

- **Współczynnik:** -261.362 – wzrost wskaźnika korupcji (mniej korupcji) wiąże się z spadkiem PKB per capita o 261.362 jednostek.
- **Błąd standardowy:** 106.198
- **Z-statystyka:** -2.461 – wynik wskazuje na umiarkowaną siłę związku.
- **P-value:** 0.014 – wynik jest istotny statystycznie.
- **Przedział ufności:** [-469.506, -53.218]

Mniejsza korupcja (wyższy wskaźnik) jest związana ze spadkiem PKB per capita.

Wolność gospodarcza:

- **Współczynnik:** 597.054 – wzrost wolności gospodarczej o jednostkę wiąże się z wzrostem PKB per capita o około 597 jednostek.
- **Błąd standardowy:** 175.564
- **Z-statystyka:** 3.401 – wysoka wartość.
- **P-value:** 0.001 – wynik istotny statystycznie.
- **Przedział ufności:** [252.956, 941.153]

Wolność gospodarcza ma dodatni i istotny wpływ na PKB per capita.

Log-Likelihood: -3998.7072 – miara dopasowania modelu, używana do porównywania modeli.

Group Var: 67 439 418 587,766 – wariancja między krajami. Wskazuje na zróżnicowanie wpływu zmiennych między jednostkami.

Podsumowanie:

- **HDI i Wolność gospodarcza** mają silny, pozytywny wpływ na PKB per capita i są istotne statystycznie.
- **Korupcja** ma negatywny wpływ na PKB per capita. Wynik jest istotny statystycznie, ale wymaga głębszej analizy, aby zrozumieć mechanizm tego związku.
- Model uwzględnia zmienność między jednostkami, co jest ważne w analizie danych panelowych.

Kod w języku programowania Python użyty do wykonania projektu

Importowanie potrzebnych bibliotek

```
!pip install linearmodels
!pip install pycountry
import matplotlib.cm as cm
import pandas as pd
import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
import seaborn as sns
import colorcet as cc
from sklearn.cluster import KMeans
from sklearn.preprocessing import StandardScaler
from scipy.stats import chi2
import statsmodels.api as sm
from statsmodels.formula.api import ols
from statsmodels.formula.api import mixedlm
from linearmodels.panel import PanelOLS
from linearmodels.panel import compare
from linearmodels.panel import RandomEffects
```

Łaadowanie danych

```
df = pd.read_excel('/content/sample_data/TWG.xlsx')
```

Wykresy

Obliczenie zmian procentowych dla każdego kraju i każdej zmiennej w latach 1996-2022:

```
def calculate_percent_change(df, year1, year2):
    changes = {}
    for country in df['Kraj'].unique():
        country_data = df[(df['Kraj'] == country) & (df['Rok'].isin([year1,
year2]))]
        if len(country_data) == 2:
            changes[country] = {}
            for col in ['HDI', 'Korupcja', 'Wolność_gospodarcza', 'PKB_pc']:
                val1 = country_data[country_data['Rok'] == year1][col].iloc[0]
                val2 = country_data[country_data['Rok'] == year2][col].iloc[0]
                if pd.notna(val1) and pd.notna(val2):
                    changes[country][col] = (val2 - val1) / val1 * 100
            else:
```

```

        changes[country][col] = np.nan
    else:
        changes[country]={}
        for col in ['HDI', 'Korupcja', 'Wolność_gospodarcza', 'PKB_pc']:
            changes[country][col]=np.nan
    return changes

percent_changes = calculate_percent_change(df, 1996, 2022)

variable_dfs = {}
for var in ['HDI', 'Korupcja', 'Wolność_gospodarcza', 'PKB_pc']:
    var_df = pd.DataFrame({'Kraj': list(percent_changes.keys()),
                           f'{var}_Percent_Change':
                               [percent_changes[country].get(var, np.nan)
                               for country in
                               percent_changes]}))
    var_df = var_df.sort_values(by=f'{var}_Percent_Change', ascending=False)
    variable_dfs[var] = var_df

hdi_df = variable_dfs['HDI']
corruption_df = variable_dfs['Korupcja']
economic_freedom_df = variable_dfs['Wolność_gospodarcza']
gdp_pc_df = variable_dfs['PKB_pc']

```

Wykres liniowy zmian PKB per capita:

```

plt.figure(figsize=(12, 8))

for country in df['Kraj'].unique():
    country_data = df[df['Kraj'] == country]
    plt.plot(country_data['Rok'], country_data['PKB_pc'], label=country)

plt.title('Zmiany PKB per capita dla każdego kraju (1996 - 2022)',
          fontsize=14, fontweight='bold')
plt.xlabel('Rok', fontsize=12)
plt.ylabel('PKB per capita', fontsize=12)
plt.legend(title='Kraj', bbox_to_anchor=(1.05, 1), loc='upper left')
plt.grid(True)
plt.tight_layout()
plt.show()

```

Wykres słupkowy zmian procentowych PKB per capita:

```

gdp_pc_df_sorted = gdp_pc_df.sort_values(by=['PKB_pc_Percent_Change'],
ascending=True)

plt.figure(figsize=(10, 6))

```

```

plt.barh(gdp_pc_df_sorted['Kraj'], gdp_pc_df_sorted['PKB_pc_Percent_Change'])
plt.title('Procentowa zmiana PKB per capita dla każdego kraju między 1996 a
2022 rokiem', fontweight='bold')

for i, v in enumerate(gdp_pc_df_sorted['PKB_pc_Percent_Change']):
    label = f"{round(v, 1):.1f}%"

    plt.text(v + 3, i, label, color='black', fontweight='bold', ha='left',
va='center')

plt.tight_layout()
plt.show()

```

Wykres liniowy zmian wskaźnika HDI:

```

plt.figure(figsize=(12, 8))

for country in df['Kraj'].unique():
    country_data = df[df['Kraj'] == country]
    plt.plot(country_data['Rok'], country_data['HDI'], label=country)

plt.title('Zmiany wskaźnika HDI dla każdego kraju (1996-2022)', fontsize=14,
fontweight='bold')
plt.xlabel('Rok', fontsize=12)
plt.ylabel('HDI', fontsize=12)
plt.legend(title='Kraj', bbox_to_anchor=(1.05, 1), loc='upper left')
plt.grid(True)
plt.tight_layout()
plt.show()

```

Wykres słupkowy zmian procentowych wskaźnika HDI:

```

hdi_df_sorted = hdi_df.sort_values(by=['HDI_Percent_Change'], ascending=True)

plt.figure(figsize=(10, 6))
plt.barh(hdi_df_sorted['Kraj'], hdi_df_sorted['HDI_Percent_Change'])
plt.title('Procentowa zmiana wskaźnika HDI dla każdego kraju między 1996 a
2022 rokiem', fontweight='bold')

for i, v in enumerate(hdi_df_sorted['HDI_Percent_Change']):
    label = f"{round(v, 1):.1f}%"

    plt.text(v + 0.1, i, label, color='black', fontweight='bold', ha='left',
va='center')

```

```
plt.tight_layout()
plt.show()
```

Wykres liniowy zmian wskaźnika wolności gospodarczej:

```
plt.figure(figsize=(12, 8))

for country in df['Kraj'].unique():
    country_data = df[df['Kraj'] == country]
    plt.plot(country_data['Rok'], country_data['Wolność_gospodarcza'],
             label=country)

plt.title('Wolność gospodarcza dla każdego kraju (1996 - 2022)', fontsize=14,
         fontweight='bold')
plt.xlabel('Rok', fontsize=12)
plt.ylabel('Wolność gospodarcza', fontsize=12)
plt.legend(title='Kraj', bbox_to_anchor=(1.05, 1), loc='upper left')
plt.grid(True)
plt.tight_layout()
plt.show()
```

Wykres słupkowy zmian procentowych wskaźnika wolności gospodarczej:

```
economic_freedom_df_sorted =
economic_freedom_df.sort_values(by=['Wolność_gospodarcza_Percent_Change'],
                                ascending=True)

plt.figure(figsize=(10, 6))
plt.barh(economic_freedom_df_sorted['Kraj'],
         economic_freedom_df_sorted['Wolność_gospodarcza_Percent_Change'])
plt.title('Procentowa zmiana wskaźnika wolności gospodarczej dla każdego
krajy między 1996 a 2022 rokiem', fontweight='bold')

for i, v in
enumerate(economic_freedom_df_sorted['Wolność_gospodarcza_Percent_Change']):
    label = f"{round(v, 1):.1f}%"

    plt.text(v + 0.1, i, label, color='black', fontweight='bold', ha='left',
            va='center')

plt.tight_layout()
plt.show()
```

Wykres liniowy zmian wskaźnika korupcji:

```

plt.figure(figsize=(12, 8))

for country in df['Kraj'].unique():
    country_data = df[df['Kraj'] == country]
    plt.plot(country_data['Rok'], country_data['Korupcja'], label=country)

plt.title('Zmiany wskaźnika korupcji dla każdego kraju (1996 - 2022)',
          fontsize=14, fontweight='bold')
plt.xlabel('Rok', fontsize=12)
plt.ylabel('Indeks Percepcji Korupcji ', fontsize=12)
plt.legend(title='Kraj', bbox_to_anchor=(1.05, 1), loc='upper left')
plt.grid(True)
plt.tight_layout()
plt.show()

```

Wykres słupkowy zmian procentowych wskaźnika korupcji:

```

corruption_df_sorted =
corruption_df.sort_values(by=['Korupcja_Percent_Change'], ascending=True)

plt.figure(figsize=(17, 8))
plt.barh(corruption_df_sorted['Kraj'],
          corruption_df_sorted['Korupcja_Percent_Change'])
plt.title('Procentowa zmiana wskaźnika korupcji dla każdego kraju między
1996 a 2022 rokiem\nDodatnia zmiana oznacza spadek korupcji', fontsize = 18,
          fontweight = 'bold')

for i, v in enumerate(corruption_df_sorted['Korupcja_Percent_Change']):
    label = f"{round(v, 1):.1f}%"

    if v >= 0: # For positive values, position to the right
        plt.text(v + 0.1, i, label, color='black', fontweight='bold',
ha='left', va='center', fontsize = 11)
    else: # For negative values, position to the left
        plt.text(v - 0.5, i, label, color='black', fontweight='bold',
ha='right', va='center', fontsize = 11)

plt.tight_layout()
plt.show()

```

Analiza skupień (wszystkie lata):

```

X = df.groupby('Kraj')[['PKB_pc', 'HDI', 'Korupcja',
'Wolność_gospodarcza']].mean()

scaler = StandardScaler()

```

```

X_scaled = scaler.fit_transform(X)

kmeans = KMeans(n_clusters=3, random_state=0)
X['Cluster'] = kmeans.fit_predict(X_scaled)

plt.figure(figsize=(10, 6))
colors = ['orange', 'red', 'green']

cluster_labels = ['Kraje północno-zachodniej Europy', 'Kraje
śródziemnomorskie', 'Luksemburg']

for i in range(kmeans.n_clusters):
    plt.scatter(X_scaled[X['Cluster'] == i, 0], X_scaled[X['Cluster'] == i,
1], label=cluster_labels[i], c=colors[i % len(colors)])

for i, txt in enumerate(X.index):
    plt.annotate(txt, (X_scaled[i, 0], X_scaled[i, 1]), textcoords="offset
points", xytext=(0,7), ha='center')

plt.title('Analiza skupień krajów (wszystkie lata)')
plt.xlabel('Standaryzowana wartość PKB per capita')
plt.ylabel('Standaryzowana wartość HDI')
plt.legend()
plt.show()

```

Analiza skupień (porównanie 1996 i 2022):

```

plt.figure(figsize=(10, 6))
for i in range(3):
    cluster_data_1996 = df_1996[df_1996['Klaster'] == i]
    plt.scatter(cluster_data_1996['PKB_pc'], cluster_data_1996['HDI'],
color=cluster_colors[i], label=f'Klaster {i}')

for i in range(len(df_1996)):
    plt.text(df_1996['PKB_pc'].iloc[i], df_1996['HDI'].iloc[i],
df_1996['Kraj'].iloc[i], fontsize=9, alpha=0.7)

plt.title('Analiza skupień krajów w 1996r.')
plt.xlabel('Standaryzowana wartość PKB per capita')
plt.ylabel('Standaryzowana wartość HDI')
plt.legend()
plt.show()

plt.figure(figsize=(10, 6))
for i in range(3):
    cluster_data_2022 = df_2022[df_2022['Klaster'] == i]
    plt.scatter(cluster_data_2022['PKB_pc'], cluster_data_2022['HDI'],

```

```

color=cluster_colors[i], label=f'Klaster {i}')

for i in range(len(df_2022)):
    plt.text(df_2022['PKB_pc'].iloc[i], df_2022['HDI'].iloc[i],
df_2022['Kraj'].iloc[i], fontsize=9, alpha=0.7)

plt.title('Analiza skupień krajów w 2022r.')
plt.xlabel('Standaryzowana wartość PKB per capita')
plt.ylabel('Standaryzowana wartość HDI')
plt.legend()
plt.show()

```

Utworzenie modelu efektów stałych:

```

# Ustawienie indeksu dla danych panelowych: 'Kraj' i 'Rok'
df = df.set_index(['Kraj', 'Rok'])

# Dopasowanie modelu z efektami stałymi
model = PanelOLS.from_formula('PKB_pc ~ HDI + Korupcja + Wolność_gospodarcza
+ EntityEffects', data=df)

# EntityEffects dodaje do modelu zmienne fikcyjne (dummy) dla każdego kraju w
danych panelowych, co pozwala na kontrolowanie różnic między krajami, które
są stałe w czasie, a które mogą mieć wpływ na zmienną zależną (PKB per
capita).
results = model.fit()

print(results.summary)

```

Utworzenie modelu efektów losowych:

```

model_re = RandomEffects.from_formula('PKB_pc ~ HDI + Korupcja +
Wolność_gospodarcza', data=df)
results_re = model_re.fit()
print(results_re.summary)

```

Porównanie modeli:

```

print(compare({'FE': results, 'RE': results_re}))

```

Test Hausmana:

```

b_fe = results.params
b_re = results_re.params
var_fe = results.cov

```

```

var_re = results_re.cov

var_fe_np = var_fe.to_numpy()
var_re_np = var_re.to_numpy()

# Test statystyczny
stat = (b_fe - b_re).T @ np.linalg.inv(var_fe_np - var_re_np) @ (b_fe - b_re)
df_stat = b_fe.size # Stopnie swobody
p_value = chi2.sf(stat, df_stat)

# Wyniki
print("Statystyka testu Hausmana:", stat)
print("P-wartość:", p_value)

if p_value < 0.05:
    print("Wybierz model efektów stałych (FE).")
else:
    print("Wybierz model efektów losowych (RE).")

```

Model efektów mieszanych:

```

me = mixedlm("PKB_pc ~ HDI + Korupcja + Wolność_gospodarcza -1", df,
groups=df.index.get_level_values(0))
results_me = me.fit()
print(results_me.summary())

```